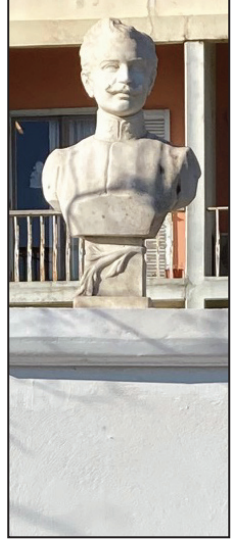

Τα 110 χρόνια περιπλάνησης ενός “μαρμαρωμένου” Ζακυνθινού πολεμιστή

Τον Ιούνιο του 1905, «Ο Ρωμπός», η εφημερίδα του Γεωργίου Σουρή, δημοσιεύει το ποίημα, υπό τον τίτλο

«εις την μνήμην τριανδρίας ευστεφάνου Φραγκοπούλου, Μωραϊτού και Στεφάνου».

Πρόκειται για τρεις νέους, παθιασμένους πολεμιστές, που έπεσαν ηρωικά στο πεδίο του Μακεδονικού Αγώνα τα πρώτα χρόνια του 20ού αι. Ο λοχαγός Μιχαήλ Μωραϊτής, που πολέμησε με το ψευδώνυμο καπετάν Κόδρος Ρουμελιώτης, καταγόταν από τα Μεσόγεια Αττικής και ο ανθυπολοχαγός Κωνσταντίνος Στεφάνου από το Δάσκιο της Ημαθίας. Όσο για τον υπολοχαγό Σπυρίδωνα Φραγκόπουλο, τον καπετάν Ζόγρα, ήταν ο μόνος Ζακυνθινός του Μακεδονικού Αγώνα. Οι τρεις τους - «τριανδρία ευστεφάνου»- βρήκαν τον θάνατο στις 17 Μαΐου του 1905, στα Λειβάδια Γιαννιτσών, όταν το στρατιωτικό σώμα 30 ανδρών, του οποίου ηγούντο ο Μωραϊτής και ο Φραγκόπουλος, χτυπήθηκε από τάγμα του τουρκικού στρατού. Λέγεται ότι οι Οθωμανοί ειδοποιήθηκαν από ομάδες Βουλγάρων ανταρτών, που είχαν βρει τον κακό διώκτη τους στο πρόσωπο του Μωραϊτή και ήθελαν να απαλλαγούν απ' αυτόν. Μήνες νωρίτερα (Οκτώβριο του 1904) είχε αφήσει την τελευταία του πνοή ο Παύλος Μελάς κι εκείνη η απώλεια ήδη είχε στρέψει το βλέμμα των Ξένων στον Μακεδονικό Αγώνα και τους ήρωές του.

ΕΝΑΣ ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟΣ ΗΡΩΑΣ...

Ο υπολοχαγός Φραγκόπουλος είναι μόλις 29 χρόνων. Ακμαίος και δυνατός. Αποφασισμένος κι αυτός να πολεμήσει και να θυσιαστεί. Κατάγεται από συγκλητικό οίκο της βυζαντινής αυτοκρατορίας με ουσιαστική συμβολή στη διοίκηση κι ακόμα ουσιαστικότερη σε θέματα εθνικής ασφάλειας. Αυτό είναι φορτίο βαρύ για έναν άνδρα που διάγει σφριγηλό νεανικό βίο σε εποχή εθνικής αναταραχής. Μπαίνει στον αγώνα και πολεμά με σθένος. Νωρίτερα, στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, είχε πολεμήσει ως έφεδρος ανθυπολοχαγός και ο μεγαλύτερος αδελφός του, ο Δημήτρης, δικαστικός. Εκείνος τραυματίστηκε, αλλά σώθηκε. Όταν χάνει τον μικρό αδελφό του στο πεδίο της μάχης είναι 35άρης, τοποθετημένος στο δικαστήριο της Κέρκυρας. Πονάει, αλλά είναι και περήφανος για τη συμβολή της οικογένειάς του στη μακεδονική υπόθεση. Παραγγέλλει την προτομή του Σπυρίδωνα σε Αθηναίο γλύπτη. Το κόστος είναι δυσβάσταχτο. Πώς να το καλύψει ο ισχνός μισθός ενός δικαστή στις αρχές του 20ού αι... «Τρία χρόνια έκανε οικονομίες για να συγκεντρώσει την αμοιβή του καλλιτέχνη» θα αποκαλύψει μετά έναν αιώνα και πλέον ο εγγονός του, Μίλτος Φραγκόπουλος.

Εν τω μεταξύ, ο Δημήτρης παντρεύεται στην Κέρκυρα την αδελφή του συγγραφέα Κωνσταντίνου Θεοτόκη. Όλγα, και μετακομίζουν στην Αθήνα, σε μονοκατοικία στη συμβολή Ηρακλείτου και Μηλιώνη. Εδώ μεγαλώνουν την όμορφη οικογένειά τους προσθέτοντας ακόμα τέσσερα παιδιά, στο ένα που έχουν αποκτήσει ήδη στη Ζάκυνθο. Τέσσερις κόρες κι ένας γιος μεγαλώνουν στην Αθήνα και κληρονομούν την αγάπη και τον θαυμασμό του πατέρα τους για τον μακεδονομάχο αδελφό του. Εδώ εγκαθίσταται και η προτομή του Σπυρίδωνα, αλλά ο Δημήτρης πάντα ονειρεύεται να τη μεταφέρει στον τόπο τους, τη Ζάκυνθο. Ωστόσο, οι καιροί είναι καλεποί. Πόλεμοι, διχασμός, ανέχεια... Ο Δημήτρης οδηγείται σε πρόωρη συνταξιοδότηση. Το 1922 πουλά και το ύστατο στοιχείο της οικογενειακής περιουσίας. Ένα κτήμα στο νησί. Οκτώ χρόνια μετά, φεύγει από τη ζωή χωρίς να καταφέρει να επαναπαρτίσει την προτομή του αδελφού του. Ο Σπυρίδων, που -στο μεταξύ- τα παιδιά έχουν βαφτίσει «θείο Πίπη»- παραμένει έπνυλος και φιλοξενούμενος στην Αθήνα...

Ο ΘΕΙΟΣ ΠΙΠΗΣ ΜΕΤΑΚΟΜΙΖΕΙ ΠΑΛΙ

Μετά τον θάνατο του Δημήτρη, η Όλγα και τα παιδιά μετακομίζουν στη λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας 49. Ο «θείος Πίπης» βρίσκει περίοπτη θέση στη σάλα του σπιτιού, αλλά όταν το 1956 φεύγει από τη ζωή και η Όλγα, ο Πίπης μετακομίζει και πάλι. Αυτή τη φορά βρίσκει στέγη στο σπιτικό του ανιψιού του, Θεόφιλου. Του μοναχογιού της οικογένειας. Είναι ένα υπερυψωμένο ισόγειο με κήπο επί της Δημοκρίτου.

Κοντά δύο δεκαετίες θα μείνει εκεί η προτομή του μακεδονομάχου. Το 1979 ο Θεόφιλος με την οικογένειά του μετοικούν σε ένα μικρότερο διαμέρισμα της οδού Σκουφά. Ο «θείος Πίπης» στριμώχνεται σε κάποια γωνιά. Είκοσι χρόνια μετά, ο Θεόφιλος πεθαίνει και το 2014 τον ακολουθεί και η σύζυγός του. Η προτομή αλλάζει εκ νέου στέγη. Ο γιος του Θεόφιλου, ο Δημήτρης, θα τη μεταφέρει στο Πόρτο Ράφτη, στο εξοχικό του πεθερού του. Ο θείος Πίπης για κάμποσα χρόνια θα ατενίζει τον κόσμο από τον κήπο αυτού του σπιτιού.

Αλλά υπάρχει πάντα ζωντανή η επιθυμία ενός ήρωα, που οι απόγονοι δεν πρόλαβαν να γνωρίσουν. Ο παππούς Δημήτρης ονειρευόταν να εγκαταστήσει την προτομή του αδελφού του στην πατρίδα τους, τη Ζάκυνθο. Έτσι, η εγγονή αυτή τη φορά, η Ήρα Έμκε Πουλοπούλου, προτείνει στον εξάδελφό της, να στείλουν τον θείο Πίπη επιτέλους στα πάτρια εδάφη. Η μίτη του, βέβαια, έχει ελαφρώς φθαρεί από τον χρόνο και τις μετακομίσεις, αλλά η αποκατάστασή της δεν θα αργήσει.

Το 2023, ύστερα από απανωτές συνεννοήσεις με τον Δήμο Ζακύνθου, έρχεται η στιγμή του επαναπατρισμού. Λίγο πριν την αλλαγή του χρόνου, στις 28 Δεκεμβρίου, σε μία σεμνή, συγκινητική τελετή, ο «θείος Πίπης» βρίσκει πια τη μόνιμη θέση του. Εγκαθίσταται στην κεντρική οδό Διονυσίου Ρώμα, μπροστά στο Ξενία της πόλης. Είναι ο χώρος, όπου βρισκόταν το πατρικό των Φραγκόπουλων, εκεί που μεγάλωσε ο Σπυρίδων. Ο διπλάνος δρόμος μάλιστα φέρει το όνομα της οικογένειας.

Οι απόγονοι του «θείου Πίπη» θα ερμηνεύσουν καρμικά τη διαδρομή του Ζακυνθίου - Αθήνα - Ζάκυνθος... Ο Σπυρίδων δεν πρόλαβε να κάνει δική του οικογένεια. Έφυγε νέος, «νέοι άλλωστε φεύγουν οι ήρωες», καθώς έλεγε και ο Μίκης. Μεσολάβησε αιώνας και πλέον έως ότου η ιστορία του πείσει τα εγγόνια του αδελφού του.

ΑΠΕ ΜΠΕ / ΤΟΝΙΑ ΜΑΝΙΑΤΕΑ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟ ΣΟΛΩΜΟ

Σκέψεις και συνειρμοί για τη διεργασία της απαρτίωσης στο ποιητικό του έργο

Με αφορμή την ομιλία του ψυχαναλυτή Σάββα Σαββόπουλου το Σάββατο 27 Ιανουαρίου το απόγευμα στις 7:00, στη δημόσια ιστορική βιβλιοθήκη Ζακύνθου, εναποθέτουμε κάποιες σκέψεις για τη διεργασία της απαρτίωσης γενικά και ειδικότερα στο ποιητικό του έργο.

Μας άφησε μόνο «λαμπρά ερείπια, γεμάτα κενά και τις πληγές της σιωπής» αναφέρει ο Σεφέρης, για τον ποιητή Διονύσιο Σολωμό, «συντρίμια από ένα διαμάντι που ο τεχνίτης το πήρε μαζί του στον τάφο».

Και ο Κωνσταντίνος Αρβανιτάκης στο βιβλίο του «Ψυχαναλυτικό Στοιχασμό για τον Σολωμό» σημειώνει για το έργο του ποιητή: «Το προϊόν εδώ, δεν είναι αυτό που απορρέει από την πηγή, είναι η ίδια η πηγή, που γίνεται επικοινωνήσιμη... Ο αναγνώστης του ποιήματος αναγκάζεται να μπει στον ίδιο αγώνα με τη λέξη, όπως και ο ποιητής... Και δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά εφ' όσον η γλώσσα είναι το μέσον ύπαρξης της βαθύτερης πηγής τού ' είναι ' από όπου το ποίημα αίρει την καταγωγή του».

Και στον τυφλό ζητιάνο Νικόλαο Κοκονδρή που ψάλλει δημοτικά τραγούδια, ο Σολωμός συχνά δίνει χρήματα ώστε να του τραγουδά και έτσι να μαθαίνει την ποιητική του λαού. Ο Θόδωρος Αγγελόπουλος μας βοηθά να εικονοποιήσουμε τον ποιητή να αγοράζει λέξεις με την εξαιρετική σκηνοθεσία του στην ταινία του 'μια αιωνιότητα και μια μέρα'.

Σφραγισμένη η ζωή του Σολωμού απαρχής από τη διαλεκτική των αντιθέτων και των αλληπάλλων αποχωρισμών.

Κόντες ο πατέρας, ο κόντε Νικόλαος Σολωμός, δούλα ταπεινή η μητέρα, η Αγγελική Νίκη.

Μεγάλος σε ηλικία ο πατέρας, παιδούλα στα δεκάξι της η μάνα.

Τη γλώσσα της αριστοκρατίας μιλά ο πατέρας, τη γλώσσα του λαού η μάνα. Κι ανάμεσα, κατακτητές και νομοθεσίες να αλλάζουν.

Μέχρι τα δέκα του χρόνια Ελληνικά μιλά, μετά αναχωρεί για την Κρεμόνα της Ιταλίας. Με νέα γλώσσα καταπιάνεται, τα Ιταλικά, σε αυτήν θα γράψει τα πρώτα του ποιήματα.

Επιστρέφει στη Ζάκυνθο στα είκοσι του χρόνια, στερημένος από τη μητρική παρουσία. Η μορφή της μάνας εξιδανικεύεται, έφηβος στα ξένα, για χρόνια δεν ξέρει αν ζει ή πέθανε, χρόνια δίχως επικοινωνία. Γράφει στα Ιταλικά, μα σαν επιστρέφει, μαγνήτης τον τραβά η μητρική λαλιά, κάθε λέξη και επαναπατρισμός, κάθε λέξη και παρηγορία, σώμα, σάρκα.

Και η διαλεκτική των αντιθέτων εξακολουθεί να τον συνταράζει. Μετά την εξιδανίκευση και τη νοσταλγία για τη μητρική αγκαλιά, έρχεται η σύγκρουση, η μεταίωση, η φθορά, το μίσος. Μάνα και γιος εχθροί θανατεροί, η μάνα βρίσκεται απέναντι, σε εχθρική μεριά.

Ολίγο φως και μακρινό σε μέγα σκότος κ' έρμο..

Φαίνεται όμως ότι οι συνεχείς αποχωρισμοί από τη μητέρα, από τη γλώσσα, από την πατρίδα, έμειναν αγεφύρωτοι. Ο ψυχισμός του εγκατέστησε την επανάληψη στο ευρίσκεσθαι ανάμεσα στα άκρα του έρωτα και του θανάτου, ανάμεσα στο ζοφερό και το ονειρικά παραδείσιο, η σύγκρουση του Καλού και του Κακού μόνιμη του συντροφιού.

...Μάγεμα η φύση κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι...

...Γελάς κι εσύ στα λούλουδα, χάσμα του βράχου μαύρο

...

Σύμφωνα με τη θεωρία της Μέλανι Κλάιν, Βρετανίδας ψυχαναλύτριας (1882-1960) το βρέφος κατά την πορεία της ανάπτυξής του περνά από μια πρώιμη κατάσταση έλλειψης οργάνωσης, κατακερματισμού, με έντονη καταστροφικότητα. Η φάση αυτή ονομάζεται παρανοειδής -σχιζοειδής θέση. Στη συνέχεια ακολουθεί η ονομαζόμενη καταθλιπτική θέση, όπου τα κομμάτια του κατακερματισμένου εαυτού συναθροίζονται για να σχηματίσουν έναν απαρτιωμένο εαυτό. Η μητέρα και το κάθε πρόσωπο ή κατάσταση δεν είναι πλέον ή καλό ή κακό, αλλά μπορεί να είναι και καλό και κακό. Δεν διχοτομείται πλέον η μητέρα σε ένα ιδεώδες και ένα τερατώδες αντικείμενο, αλλά είναι ένα ενιαίο αντικείμενο που εμπεριέχει και τα δύο.

Ο Κωνσταντίνος Αρβανιτάκης μας λέει: «**το αυθεντικό αντικείμενο τέχνης είναι προϊόν της καταθλιπτικής θέσης και χαρακτηρίζεται από τη συναρμογή των καλών και των κακών όψεων του εσωτερικού κόσμου, συναρμογή που διαμορφώνει ένα συνολικό αντικείμενο το οποίο χαρακτηρίζεται από το συνδυασμό αγάπης και μίσους, του ωραίου και του τρομακτικού. Ο βαθμός απαρτίωσης των δύο στοιχείων είναι το κρίσιμο ζήτημα, το κωνευτήρι του ποιητή, όπως και κάθε καλλιτέχνη.**» Όπως λέει ο Βρετανός ψυχαναλυτής Donald Winnicott, (1896-1971) η μητέρα καλείται να επιτρέψει μια ισορροπημένη βαθμιαία μεταίωση στο βρέφος, περνώντας από τη φάση της απόλυτης αφοσίωσης, στη φάση της 'αρκετά καλής' (good enough) μητέρας.

Διαβάζουμε στη γυναικία της Ζάκυνθος στο 'κεφάλαιο ύστερον', 9, στίχος 26:

«**Και είδα τίν Γυναίκα της Ζάκυνθος που εκρεμότουνα και εκυμάτιζε.**»

Θεωρούμε τη χρήση του ρήματος κυματίζω, επιλογής που χαρακτηρίζει τη φάση της καταθλιπτικής θέσης.

«**Η έχθρισα θανάσιμη του έθνους**», στο τέλος, στο τέλος της, έχει την τιμή, από την πένα του ποιητή, του ποιητή για τον οποίο η μητρική αγκαλιά είναι η Πατρίδα, η ιδέα, να της αποδίδεται η εικόνα της κυματίζουσας. Κυματίζει η θάλασσα, κυματίζουν τα λάβαρα της Λευτεριάς...

Ας ακούσουμε τα λόγια του Οδυσσέα Ελύτη:

«... όπου και να σας βρίσκει το κακό αδελφού όπου και να θολώνει ο νους σας μνημονεύετε Διονύσιο Σολωμό και μνημονεύετε Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Η λαλιά που δεν ξέρει από ψέμα θ αναπαύσει το πρόσωπο του μαρτυρίου.»

Γιοβάννα Λόξα

Πρόεδρος Ομίλου για την UNESCO νομού Ζακύνθου